Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

25. januar 2017*

»Præjudiciel forelæggelse — direktiv 2007/64/EF — betalingstjenester i det indre marked — rammeaftaler — generel forudgående information — forpligtelse til at give denne information på papir eller et andet varigt medium — informationer overført ved hjælp af en elektronisk postkasse, der er integreret i en e-banking-internetside«

I sag C-375/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) ved afgørelse af 27. maj 2015, indgået til Domstolen den 15. juli 2015, i sagen

BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG

mod

Verein für Konsumentinformation,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, og dommerne M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan (refererende dommer) og D. Šváby,

generaladvokat: M. Bobek

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 30. juni 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

— BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG ved Rechtsanwalt G. Schett

— Verein für Konsumenteninformation ved Rechtsanwalt S. Langer

— den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato L. D'Ascia

— den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget

* * Processprog: tysk.

— Europa-Kommissionen ved W. Mölls og H. Tserepa-Lacombe, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. september 2016,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 36, stk. 1, og artikel 41, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2007/64/EF af 13. november 2007 om betalingstjenester i det indre marked og om ændring af direktiv 97/7/EF, 2002/65/EF, 2005/60/EF og 2006/48/EF og om ophævelse af direktiv 97/5/EF (EUT 2007, L 319, s. 1), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/111/EF af 16. september 2009 (EUT 2009, L 302, s. 97) (herefter »direktiv 2007/64«).

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en sag mellem BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG (herefter »BAWAG«) og Verein für Konsumenteninformation (en østrigsk forbrugerbeskyttelsesorganisation, herefter »VKI«) vedrørende et vilkår, der er blevet indsat i de aftaler, som BAWAG indgår med forbrugere.

Retsforskrifter

EU-retten

3 18., 21.-24., 27. og 46. betragtning til direktiv 2007/64 har følgende ordlyd:

»(18) Der bør indføres regler for at sikre gennemsigtighed i forretningsbetingelser og oplysningskrav vedrørende betalingstjenester.

[…]

(21) Ved dette direktiv bør præciseres, hvilke forpligtelser som gælder for udbydere af betalingstjenester hvad angår oplysningerne til brugerne af betalingstjenester, der bør have samme høje niveau af klare oplysninger om betalingstjenester for at kunne foretage velinformerede valg og kunne handle i hele EU. Af hensyn til gennemsigtigheden bør direktivet fastsætte de harmoniserede krav, der er nødvendige for at sikre, at brugerne af betalingstjenester får de nødvendige og tilstrækkelige oplysninger, hvad angår aftalen om betalingstjenesten og betalingstransaktionerne. For at fremme et velfungerende indre marked for betalingstjenester bør medlemsstaterne ikke kunne vedtage andre bestemmelser om oplysningskrav end de krav, der er fastsat i dette direktiv.

(22) Forbrugerne bør beskyttes mod urimelig og vildledende praksis, jf. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked [og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (»direktivet om urimelig handelspraksis«) (EUT 2005, L 149, s. 22)] og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/31/EF af 8. juni 2000 om visse retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked (»direktivet om elektronisk handel«) [(EFT 2000, L 178, s. 1)] samt Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/65/EF af 23. september 2002 om fjernsalg af finansielle tjenesteydelser til forbrugerne [og om ændring af Rådets direktiv 90/619/EØF samt direktiv 97/7/EF og 98/27/EF (EFT 2002, L 271, s. 16), som ændret ved

[direktiv 2005/29]. De supplerende bestemmelser i disse direktiver finder fortsat anvendelse. Forbindelsen mellem informationskravene forud for kontrakten i dette direktiv og [det nævnte direktiv 2002/65] bør dog præciseres.

(23) De nødvendige oplysninger bør stå i et rimeligt forhold til brugernes behov og gives på en standardiseret måde. Oplysningskravene for en enkelt betalingstransaktion bør imidlertid være forskellige fra kravene i en rammeaftale om flere betalingstransaktioner.

(24) I praksis er rammeaftaler og betalingstransaktioner omfattet af disse langt mere almindelige og økonomisk vigtige end enkeltstående betalingstransaktioner. Hvis der findes en betalingskonto eller et specifikt betalingsinstrument, kræves der en rammeaftale. Kravene om forudgående oplysninger om rammeaftaler bør derfor være relativt omfattende, og oplysningerne bør altid gives på papir eller på et andet varigt medium, f.eks. udskrifter fra pengeautomater, disketter, cd-rom'er, dvd'er og harddiskdrev på personlige computere, hvor der kan lagres e-mail, og fra websteder, så længe sådanne websteder er tilgængelige for senere konsultation i en periode, der er tilstrækkelig i forhold til oplysningernes formål, og de lagrede oplysninger kan reproduceres uændret. Den måde, hvorpå efterfølgende oplysninger om gennemførte betalingstransaktioner gives, bør imidlertid kunne aftales i rammeaftalen mellem udbyderen af betalingstjenesten og brugeren af betalingstjenesten, f.eks. at alle oplysninger om en betalingskonto stilles til rådighed online via internetbank.

[…]

(27) I direktivet bør der […] skelnes mellem to måder, hvorpå udbyderen af betalingstjenester giver oplysninger: Enten bør oplysningerne gives, dvs. aktivt meddeles af udbyderen af betalingstjenester på det relevante tidspunkt, som det kræves i dette direktiv, og uden at brugeren af betalingstjenester anmoder yderligere herom, eller også bør oplysningerne stilles til rådighed for brugeren af betalingstjenester, idet der tages hensyn til hans eventuelle anmodninger om yderligere oplysninger. I så fald bør brugeren af betalingstjenester aktivt tage skridt til at skaffe oplysningerne f.eks. ved udtrykkeligt at anmode udbyderen af betalingstjenester herom, logge på internetbanken eller indsætte et hævekort i en kortlæser for at få et kontoudtog. […]

[…]

(46) For at betalingssystemet kan fungere smidigt og effektivt, må brugeren have tillid til, at udbyderen af betalingstjenester vil gennemføre betalingstransaktionen korrekt og inden for den aftalte tid. Sædvanligvis har udbyderen forudsætninger for at vurdere de risici, der følger med en betalingstransaktion. Det er udbyderen, der stiller betalingssystemet til rådighed, indgår aftaler om tilbagekaldelse af fejlagtigt placerede midler og i de fleste tilfælde beslutter, hvilke formidlere der skal involveres i gennemførelsen af betalingstransaktionen. […]«

4 Artikel 4 i direktiv 2007/64 med overskriften »Definitioner« har følgende ordlyd:

»I dette direktiv forstås ved:

[…]

12) »rammeaftale«: en aftale om betalingstjenester, der regulerer den fremtidige udførelse af særskilte og successive betalingstransaktioner, og som kan indeholde forpligtelser og betingelser for oprettelse af en betalingskonto

[…]

25) »varigt medium«: ethvert instrument, der gør det muligt for brugeren af betalingstjenester at lagre information, der er rettet personligt til den pågældende på en måde, der tillader fremtidig søgning i et tidsrum, der er afpasset efter informationsformålet, og som giver mulighed for uændret gengivelse af den lagrede information

[…]«

5 Under overskriften »Åbenhed om betingelserne for og oplysningskravene til betalingstjenester« omfatter dette direktivs afsnit III kapitel 1, som har overskriften »Generelle betingelser«. Blandt bestemmelserne i dette kapitel fremgår bl.a. dets artikel 30 og 31.

6 Det nævnte direktivs artikel 30, der har overskriften »Anvendelsesområde«, fastsætter:

»1. Dette afsnit finder anvendelse på enkeltstående betalingstransaktioner, rammeaftaler og betalingstransaktioner, som er omfattet af disse. Parterne kan aftale, at dette afsnit ikke finder anvendelse helt eller delvis, når brugeren af betalingstjenester ikke er en forbruger.

2. Medlemsstaterne kan fastsætte, at bestemmelserne i dette afsnit finder anvendelse på mikrovirksomheder på samme måde som på forbrugere.

[…]«

7 Samme direktivs artikel 31 med overskriften »Andre bestemmelser i fællesskabslovgivningen« bestemmer:

»Bestemmelserne i dette afsnit berører ikke anden fællesskabslovgivning, som indeholder supplerende krav om forudgående information.

Hvor imidlertid direktiv [2002/65, som ændret ved direktiv 2005/29,] også finder anvendelse, erstattes bestemmelserne om oplysninger i nævnte direktivs artikel 3, stk. 1 – undtagen nr. 2), litra c)-g), nr. 3), litra a), d) og e), samt nr. 4), litra b), i det pågældende stykke – med artikel 36, 37, 41 og 42 i nærværende direktiv.«

8 Kapitel 2 i afsnit III i direktiv 2007/64 har overskriften »Enkeltstående betalingstransaktioner«. Blandt bestemmelserne i dette kapitel fremgår bl.a. artikel 35-37.

9 Dette direktivs artikel 35, der har overskriften »Anvendelsesområde«, bestemmer:

»1. Dette kapitel finder anvendelse på enkeltstående betalingstransaktioner, der ikke er omfattet af en rammeaftale.

2. Når en betalingsordre vedrørende en enkeltstående betalingstransaktion sendes via et betalingsinstrument, som er omfattet af en rammeaftale, er udbyderen af betalingstjenester ikke forpligtet til at meddele oplysninger eller stille oplysninger til rådighed, som brugeren af betalingstjenester allerede modtager på grundlag af en rammeaftale med en anden udbyder af betalingstjenester, eller som han vil modtage i henhold til denne rammeaftale.«

10 Det nævnte direktivs artikel 36 med overskriften »Generel forudgående information« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne kræver, at udbyderen af betalingstjenester, inden brugeren af betalingstjenester bliver bundet af en enkeltstående betalingstjenesteaftale eller et enkeltstående betalingstjenestetilbud, skal stille de oplysninger og betingelser, der er anført i artikel 37, til rådighed for betalingstjenestebrugeren på en let tilgængelig måde. Efter anmodning fra brugeren af betalingstjenester meddeler udbyderen af betalingstjenester oplysningerne og betingelserne på papir

eller et andet varigt medium. Oplysningerne og betingelserne affattes i et letforståeligt sprog og på en tydelig og forståelig måde på et af de officielle sprog i den medlemsstat, hvor betalingstjenesten udbydes, eller på et andet sprog, som parterne aftaler indbyrdes.

[…]

3. Forpligtelserne efter stk. 1 kan også opfyldes ved levering af en kopi af udkastet til den enkeltstående betalingstjenesteaftale eller udkastet til betalingsordren med de oplysninger og betingelser, der er anført i artikel 37.«

11 Samme direktivs artikel 37 med overskriften »Oplysninger og betingelser« opregner i stk. 1 de oplysninger og de betingelser, der skal meddeles eller stilles til rådighed for brugeren af betalingstjenester.

12 Under afsnit III i direktiv 2007/64 omfatter dets kapitel 3 med overskriften »Rammeaftaler« bl.a. artikel 40-43.

13 Dette direktivs artikel 40 med overskriften »Anvendelsesområde« har følgende ordlyd:

»Dette kapitel finder anvendelse på betalingstransaktioner, der er omfattet af en rammeaftale.«

14 Det nævnte direktivs artikel 41 med overskriften »Generel forudgående information« har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne kræver, at udbyderen af betalingstjenester, i god tid inden brugeren af betalingstjenester bliver bundet af en rammeaftale eller et tilbud, på papir eller et andet varigt medium meddeler denne de oplysninger og betingelser, der er anført i artikel 42. Oplysningerne og betingelserne affattes i et letforståeligt sprog og på en tydelig og forståelig måde på et af de officielle sprog i den medlemsstat, hvor betalingstjenesten udbydes, eller på et andet sprog, som parterne fastsætter indbyrdes.

2. Hvis rammeaftalen er indgået på betalingstjenestebrugerens anmodning ved hjælp af fjernkommunikation, og dette ikke giver udbyderen af betalingstjenester mulighed for at overholde bestemmelserne i stk. 1, skal udbyderen af betalingstjenester opfylde sine forpligtelser efter det pågældende stykke straks efter indgåelsen af rammeaftalen.

3. Forpligtelserne efter stk. 1 kan også opfyldes ved udlevering af en kopi af udkastet til rammeaftale med de oplysninger og betingelser, som er anført i artikel 42.«

15 Samme direktivs artikel 42 med overskriften »Oplysninger og betingelser« opregner de oplysninger og de betingelser, der skal meddeles brugeren af betalingstjenester.

16 Artikel 43 i direktiv 2007/64 med overskriften »Adgang til oplysninger og betingelser i rammeaftalen« fastsætter:

»Brugeren af betalingstjenester har til enhver tid i løbet af kontraktforholdet ret til efter anmodning at modtage aftalebetingelserne i rammeaftalen samt de oplysninger og betingelser, der er omhandlet i artikel 42, på papir eller et andet varigt medium.«

17 Dette direktivs artikel 44 med overskriften »Ændringer i betingelser i rammeaftalen«, bestemmer:

»1. Udbyderen af betalingstjenester skal foreslå eventuelle ændringer i rammeaftalen og i de oplysninger og betingelser, der er anført i artikel 42, på samme måde som fastsat i artikel 41, stk. 1, og senest to måneder inden den foreslåede ikrafttrædelsesdato.

Hvis det er relevant i overensstemmelse med artikel 42, nr. 6), litra a), skal udbyderen af betalingstjenester meddele brugeren af betalingstjenester, at han anses for at have godkendt disse ændringer, hvis han ikke inden den foreslåede ikrafttrædelsesdato meddeler udbyderen af betalingstjenester, at han ikke kan godkende dem. I dette tilfælde skal udbyderen af betalingstjenester også klart angive, at betalingstjenestebrugeren har ret til at opsige rammeaftalen øjeblikkeligt og gebyrfrit inden datoen for den foreslåede anvendelse af ændringerne.

2. Ændringer i rentesatsen eller vekselkursen kan anvendes øjeblikkeligt og uden varsel, forudsat at en sådan ret er aftalt i rammeaftalen, og at ændringerne bygger på den referencerentesats eller den referencekurs, der er aftalt i overensstemmelse med artikel 42 […]. Brugeren af betalingstjenester skal underrettes om eventuelle ændringer i renten så hurtigt som muligt på samme måde som fastsat i artikel 41, stk. 1, medmindre parterne har aftalt, at oplysningerne skal gives eller stilles til rådighed med en bestemt hyppighed eller på en bestemt måde. Ændringer i rentesatsen eller vekselkursen, der er mere gunstige for brugerne af betalingstjenester, kan dog anvendes uden varsel.

[…]«

Østrigsk ret

18 Bundesgesetz über die Erbringung von Zahlungsdiensten (Zahlungsdienstegesetz – ZaDiG) (lov om udbud af betalingstjenester) fra 2009 (BGBl. I, 66/2009, herefter »betalingstjenesteloven«) gennemfører direktiv 2007/64 i østrigsk ret.

19 Betalingstjenestelovens § 26 har følgende ordlyd:

»1. Udbyderen af betalingstjenesten skal i god tid forud for, at brugeren af betalingstjenesten er bundet af en aftale eller et tilbud om at indgå aftale,

1) for så vidt angår en rammeaftale i overensstemmelse med § 28 give brugeren af betalingstjenesten meddelelse om oplysningerne og aftalevilkårene i papirform, eller såfremt dette er aftalt med brugeren af betalingstjenesten på et andet varigt medium […]

[…]

2. Oplysningerne og aftalevilkårene skal affattes på en tydelig og forståelig måde […]«

20 Denne lovs § 29, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Udbyderen af betalingstjenester skal

1) foreslå brugeren af betalingstjenester ændringer i rammeaftalen mindst to måneder forud for det planlagte anvendelsestidspunkt som fastsat i § 26, stk. 1, nr. 1, og § 26, stk. 2 […]

[…]«

21 Den forbundslov, hvormed visse retlige aspekter af den elektroniske handel reguleres (E-Commerce-Gesetz – ECG) (lov om e-handel), fra 2001 (BGBl. I, 152/2001, herefter »lov om e-handel«) gennemfører direktiv 2000/31 i østrigsk ret.

22 § 11 i lov om e-handel bestemmer:

»En tjenesteudbyder skal stille aftalevilkårene og de almindelige betingelser til rådighed for brugeren på en sådan måde, at sidstnævnte kan lagre eller gengive dem. Denne forpligtelse kan ikke ændres til skade for brugeren.«

23 § 12 i lov om e-handel bestemmer:

»Elektroniske meddelelser vedrørende aftalen, andre retligt relevante elektroniske meddelelser samt elektroniske modtagelsesbekræftelser anses for at være meddelt, hvis den part, som de er rettet til, er i stand til at konsultere dem under sædvanlige omstændigheder. Denne bestemmelse kan ikke ændres til skade for brugerne.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

24 VKI har i overensstemmelse med østrigsk lovgivning kompetence til at anlægge søgsmål med henblik på at beskytte forbrugernes interesser.

25 BAWAG er en bank, der udøver sine aktiviteter på hele det østrigske område. I forholdet til forbrugerne anvender den almindelige betingelser, der regulerer forbrugernes anvendelse af e-banking-internetsiden *e-banking*.

26 De almindelige betingelser for e-banking-internetsiden *e-banking* indeholder et vilkår, hvorefter »meddelelser og erklæringer (særligt kontooplysninger, kontoudtog, kreditkortudtog, meddelelser om ændringer, osv.), som banken skal meddele eller stille til rådighed for kunden, modtages af kunden, når denne har aftalt e-banking, med posten eller derved, at det elektronisk gøres muligt at hente dem eller sende dem ved hjælp af [BAWAG's] e-banking«.

27 Adgangen til den nævnte side gives i overensstemmelse med en aftale, der udgør et supplement til en aftale om oprettelsen af en bankkonto og den måde, hvorpå en bankkonto fungerer, og som således udgør en del af en rammeaftale.

28 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at de meddelelser, der sendes til de elektroniske postkasser til forbrugerne, som er på e-banking-internetsiden *e-banking*, forbliver der uændrede og ikke slettes i et tidsrum, der er afpasset disse forbrugeres oplysningers formål, således at de kan konsulteres og gengives uændret elektronisk eller udskrives. Disse meddelelser kan forvaltes af forbrugerne og i givet fald slettes af disse.

29 VKI nedlagde for Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien, Østrig) påstand om forbud mod BAWAG's anvendelse af det ovennævnte vilkår eller ethvert tilsvarende vilkår i denne banks almindelige betingelser.

30 Ifølge VKI var disse vilkår nemlig i strid med bestemmelserne i betalingstjenesteloven.

31 Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien, Østrig) gav ved afgørelse af 31. oktober 2013 VKI medhold, og BAWAG appellerede denne afgørelse til Oberlandesgericht Wien (øverste regionale domstol i Wien, Østrig).

32 Ved afgørelse af 11. april 2014 omgjorde Oberlandesgericht Wien (øverste regionale domstol i Wien, Østrig) delvist afgørelsen fra Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien, Østrig). BAWAG iværksatte *revisionsanke* af afgørelsen fra Oberlandesgericht Wien (øverste regionale domstol i Wien, Østrig) for den forelæggende ret.

33 Da Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) er af den opfattelse, at løsningen af tvisten i hovedsagen afhænger af fortolkningen af direktiv 2007/64, har den besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 41, stk. 1, sammenholdt med artikel 36, stk. 1, i direktiv 2007/64[…] fortolkes således, at en oplysning (i elektronisk form), der sendes fra banken til kundens e-mail-postkasse inden for rammerne af [e-banking-internetsiden *e-banking*], [således at] kunden efter at have logget på *e-banking*-[internetsiden] kan få adgang til denne oplysning ved at klikke på den, meddeles kunden på et varigt medium?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende:

Skal […] artikel 41, stk. 1, sammenholdt med artikel 36, stk. 1, [i direktiv 2007/64] fortolkes således, at det i et sådant tilfælde forholder sig således,

a) at oplysningen fra banken ganske vist stilles til rådighed på et varigt medium, men ikke meddeles kunden, idet den blot gøres tilgængelig for kunden, eller

b) at der i det hele taget blot er tale om, at oplysningen gøres tilgængelig uden anvendelse af et varigt medium?«

Om de præjudicielle spørgsmål

34 Med spørgsmålene, der skal undersøges samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 41, stk. 1, og artikel 44, stk. 1, i direktiv 2007/64, sammenholdt med dette direktivs artikel 4, nr. 25), skal fortolkes således, at ændringer af de oplysninger og betingelser, som er fastsat i det nævnte direktivs artikel 42, og ændringer i rammeaftalen, som udbyderen af betalingstjenester sender til brugeren af disse tjenester ved hjælp af en elektronisk postkasse, der er integreret i en e-banking-internetside, skal anses for at være meddelt på et varigt medium som omhandlet i disse bestemmelser eller blot for at være stillet til rådighed for denne bruger, således som det er fastsat i samme direktivs artikel 36, stk. 1, første punktum, for så vidt angår de oplysninger og betingelser, der er omhandlet i dets artikel 37.

35 Indledningsvis skal det bemærkes, at artikel 36, stk. 1, i direktiv 2007/64 fastsætter en pligt til at give generel forudgående information til brugeren af betalingstjenester for så vidt angår en enkeltstående betalingstjenesteaftale eller et enkeltstående betalingstjenestetilbud, som ikke er dækket af en rammeaftale som omhandlet i dette direktivs artikel 4, nr. 12), mens en sådan forpligtelse er fastsat i det nævnte direktivs artikel 41, stk. 1, for så vidt angår de betalingstransaktioner, der er dækket af denne rammeaftale.

36 En »rammeaftale« i henhold til direktiv 2007/64 er defineret i dette direktivs artikel 4, nr. 12), som en aftale om betalingstjenester, der regulerer den fremtidige udførelse af særskilte og successive betalingstransaktioner, og som kan indeholde forpligtelser og betingelser for oprettelse af en betalingskonto.

37 I henhold til det nævnte direktivs artikel 41, stk. 1, kræver medlemsstaterne, at udbyderen af betalingstjenester, i god tid inden brugeren af betalingstjenester bliver bundet af en rammeaftale eller et tilbud, på papir eller et andet varigt medium meddeler denne de oplysninger og betingelser, der er anført i samme direktivs artikel 42.

38 Det fremgår desuden af artikel 44, stk. 1, første afsnit, i direktiv 2007/64, at udbyderen af betalingstjenester skal foreslå eventuelle ændringer i rammeaftalen og i de oplysninger og betingelser, der er anført i dette direktivs artikel 42, på samme måde som fastsat i det nævnte direktivs artikel 41, stk. 1, og senest to måneder inden den foreslåede ikrafttrædelsesdato.

39 For at give et brugbart svar på de forelagte spørgsmål skal to betingelser, der er fastsat i samme direktivs artikel 41, stk. 1, undersøges, nemlig kravet om anvendelse af et varigt medium, hvoraf de omhandlede oplysninger skal fremgå, og kravet om, at disse oplysninger skal være meddelt brugeren af betalingstjenester.

40 Hvad for det første angår begrebet »varigt medium«, der fremgår af artikel 41, stk. 1, i direktiv 2007/64, er dette defineret i dette direktivs artikel 4, nr. 25), som ethvert instrument, der gør det muligt for brugeren af betalingstjenester at lagre information, der er rettet personligt til den pågældende på en måde, der tillader fremtidig søgning i et tidsrum, der er afpasset efter informationsformålet, og som giver mulighed for uændret gengivelse af den lagrede information.

41 I 24. betragtning til det nævnte direktiv præciseres det, at kravene om forudgående oplysninger om rammeaftaler bør være relativt omfattende, og at oplysningerne altid bør gives på papir eller på et andet varigt medium, f.eks. udskrifter fra pengeautomater, disketter, cd-rom'er, dvd'er og harddiskdrev på personlige computere, hvor der kan lagres e-mail, og fra websteder, så længe sådanne websteder er tilgængelige for senere konsultation i en periode, der er tilstrækkelig i forhold til oplysningernes formål, og de lagrede oplysninger kan reproduceres uændret.

42 Domstolen har under henvisning til bl.a. den definition af »varigt medium«, der er indeholdt i artikel 3, litra m), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT 2008, L 133, s. 66, og berigtigelse i EUT 2009, L 207, s. 14, EUT 2010, L 199, s. 40, EUT 2011, L 234, s. 46, og EUT 2015, L 36, s. 15), fastslået, at dette medium på tilsvarende måde som et papirmedium skal sikre, at forbrugeren opnår de krævede oplysninger for at gøre det muligt for denne i givet fald at påberåbe sig sine rettigheder. Det er i denne forbindelse relevant, at forbrugeren er i stand til at lagre oplysninger sendt til ham personligt, at det sikres, at der ikke sker ændringer i deres indhold, og at de er tilgængelige i et passende tidsrum, samt at forbrugeren gives mulighed for at gengive dem uændrede (jf. i denne retning dom af 5.7.2012, Content Services, C-49/11, EU:C:2012:419, præmis 42-44, og af 9.11.2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 35).

43 Som generaladvokaten har anført i punkt 51-63 i forslaget til afgørelse, og som Domstolen for Den Europæiske Frihandelssammenslutning (EFTA) i det væsentlige fastslog i dom af 27. januar 2010, Inconsult Anstalt mod Finanzmarktaufsicht (E-4/09, EFTA Court Report 2009-2010, s. 86, præmis 63-66), skal det imidlertid lægges til grund, at visse internetsider skal anses for at være »varige medier« som omhandlet i artikel 4, nr. 25), i direktiv 2007/64.

44 Henset til bl.a. nærværende doms præmis 40-42 er dette tilfældet, når en internetside gør det muligt for brugeren af betalingstjenester at lagre information, der er rettet personligt til den pågældende på en måde, der tillader fremtidig søgning i et tidsrum, der er afpasset efter informationsformålet, og som giver mulighed for uændret gengivelse af den lagrede information. For at en internetside kan anses for at være et »varigt medium« som omhandlet i denne bestemmelse, skal enhver mulighed for ensidig ændring af dens indhold foretaget af udbyderen af betalingstjenester eller af en anden erhvervsdrivende, som er blevet betroet forvaltningen af denne side, desuden være udelukket.

45 Denne fortolkning svarer til de formål, der er anført i 21. og 22. betragtning til direktiv 2007/64, nemlig beskyttelsen af brugere af betalingstjenester og navnlig af forbrugerne.

46 I tvisten i hovedsagen tilkommer det den forelæggende ret at efterprøve, om de betingelser, der er specificeret i nærværende doms præmis 44, er opfyldt.

47 Hvad for det andet angår spørgsmålet, i hvilken situation ændringer af de oplysninger og betingelser, der er defineret i artikel 42 i direktiv 2007/64, og ændringer af rammeaftalen kan anses for at være »meddelt« på et varigt medium i overensstemmelse med dette direktivs artikel 41, stk. 1, skal det, således som det er anført i 27. betragtning til det nævnte direktiv, bemærkes, at der bør skelnes

mellem to måder, hvorpå udbyderen af betalingstjenester sender oplysninger: Enten bør de pågældende oplysninger gives, dvs. aktivt meddeles af udbyderen af betalingstjenester på det relevante tidspunkt, som det kræves i dette direktiv, og uden at brugeren af betalingstjenester anmoder yderligere herom, eller også bør oplysningerne stilles til rådighed for brugeren af betalingstjenester, idet der tages hensyn til hans eventuelle anmodninger om yderligere oplysninger. I så fald bør brugeren af betalingstjenester aktivt tage skridt til at skaffe oplysningerne f.eks. ved udtrykkeligt at anmode udbyderen af betalingstjenester herom, logge på internetbanken eller indsætte et hævekort i en kortlæser for at få et kontoudtog.

48 Det følger heraf, at når direktiv 2007/64 fastsætter, at de pågældende oplysninger meddeles af udbyderen af betalingstjenester til brugeren af disse tjenester, er det denne udbyder, som aktivt skal meddele disse oplysninger.

49 Samtidig bemærkes, at eftersom beskyttelsen af brugere af betalingstjenester og navnlig af forbrugerne, således som det blev anført i nærværende doms præmis 45, er et af formålene med det nævnte direktiv, kan det ikke, således som generaladvokaten har anført i punkt 75-77 i forslaget til afgørelse, rimeligvis kræves af brugerne af betalingstjenester, at de regelmæssigt konsulterer alle de elektroniske kommunikationstjenester, som de har tilsluttet sig, og dette så meget desto mindre som disse brugere ifølge artikel 44, stk. 1, andet afsnit, i direktiv 2007/64 under de omstændigheder, som denne bestemmelse fastsætter, anses for at have godkendt ændringerne af rammeaftalens betingelser, som disse udbydere har foreslået.

50 De pågældende oplysninger, som udbyderen af betalingstjenester sender brugeren af disse tjenester ved hjælp af en e-banking internetside, kan imidlertid anses for at være meddelt som omhandlet i artikel 41, stk. 1, i direktiv 2007/64, hvis en sådan overførsel ledsages af en aktiv adfærd fra denne udbyders side, som skal bringe eksistensen af og rådigheden over disse oplysninger om den nævnte side til denne brugers kendskab.

51 Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 79 i forslaget til afgørelse, kan en sådan adfærd bl.a. bestå i, at der sendes et brev eller en e-mail til den adresse, som sædvanligvis anvendes af brugeren af disse tjenester til at kommunikere med andre personer, og som parterne har aftalt at anvende i en rammeaftale indgået mellem udbyderen af betalingstjenester og denne bruger. Den adresse, der således er valgt, kan imidlertid ikke være adressen på den nævnte bruger på den e-banking-internetside, der forvaltes af udbyderen af betalingstjenester eller af en anden erhvervsdrivende, som er blevet betroet forvaltningen af denne side, for så vidt som den nævnte side, selv hvis den indeholder en elektronisk postkasse, ikke anvendes af den samme bruger til dennes sædvanlige kommunikation med andre personer end denne udbyder.

52 Det tilkommer den forelæggende ret, henset til alle omstændighederne i tvisten i hovedsagen, at efterprøve, om ændringerne af de oplysninger og de betingelser, der er defineret i artikel 42 i direktiv 2007/64, og ændringerne af den omhandlede rammeaftale kan anses for at være blevet meddelt aktivt af udbyderen af betalingstjenester til brugeren af disse tjenester.

53 Henset til alle ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares således:

— Artikel 41, stk. 1, og artikel 44, stk. 1, i direktiv 2007/64, sammenholdt med dette direktivs artikel 4, nr. 25), skal fortolkes således, at ændringer af de oplysninger og betingelser, som er fastsat i det nævnte direktivs artikel 42, og ændringer i rammeaftalen, som udbyderen af betalingstjenester

sender til brugeren af disse tjenester ved hjælp af en elektronisk postkasse, der er integreret i en e-banking-internetside, kun kan anses for at være meddelt på et varigt medium som omhandlet i disse bestemmelser, hvis to betingelser er opfyldt:

— denne internetside gør det muligt for denne bruger at lagre de oplysninger, der er blevet sendt til denne personligt på en sådan måde, at denne kan få adgang til dem og gengive dem uændret i et passende tidsrum, uden at en ensidig ændring af deres indhold foretaget af denne udbyder eller af en anden erhvervsdrivende er mulig, og

— hvis brugeren af betalingstjenester er forpligtet til at konsultere den nævnte internetside for at få kendskab til de nævnte oplysninger, overførslen af disse oplysninger er ledsaget af en aktiv adfærd fra udbyderen af betalingstjenesters side, der skal bringe eksistensen af og rådigheden over de nævnte oplysninger på den nævnte internetside til denne brugers kendskab.

— I det tilfælde, hvor brugeren af betalingstjenester er forpligtet til at konsultere en sådan side for at få kendskab til de pågældende oplysninger, stilles disse blot til rådighed for denne bruger som omhandlet i artikel 36, stk. 1, første punktum, i direktiv 2007/64, når overførslen af disse oplysninger ikke er ledsaget af en sådan aktiv adfærd fra udbyderen af betalingstjenesters side.

Sagens omkostninger

54 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 41, stk. 1, og artikel 44, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2007/64/EF af 13. november 2007 om betalingstjenester i det indre marked og om ændring af direktiv 97/7/EF, 2002/65/EF, 2005/60/EF og 2006/48/EF og om ophævelse af direktiv 97/5/EF, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/111/EF af 16. september 2009, sammenholdt med dette direktivs artikel 4, nr. 25), skal fortolkes således, at ændringer af de oplysninger og betingelser, som er fastsat i det nævnte direktivs artikel 42, og ændringer i rammeaftalen, som udbyderen af betalingstjenester sender til brugeren af disse tjenester ved hjælp af en elektronisk postkasse, der er integreret i en e-banking-internetside, kun kan anses for at være meddelt på et varigt medium som omhandlet i disse bestemmelser, hvis to betingelser er opfyldt:

— denne internetside gør det muligt for denne bruger at lagre de oplysninger, der er blevet sendt til denne personligt på en sådan måde, at denne kan få adgang til dem og gengive dem uændret i et passende tidsrum, uden at en ensidig ændring af deres indhold foretaget af denne udbyder eller af en anden erhvervsdrivende er mulig, og

— hvis brugeren af betalingstjenester er forpligtet til at konsultere den nævnte internetside med henblik på at få kendskab til de nævnte oplysninger, overførslen af disse oplysninger er ledsaget af en aktiv adfærd fra udbyderen af betalingstjenesters side, der skal bringe eksistensen af og rådigheden over de nævnte oplysninger på den nævnte internetside til denne brugers kendskab.

I det tilfælde hvor brugeren af betalingstjenester er forpligtet til at konsultere en sådan side for at få kendskab til de pågældende oplysninger, stilles disse blot til rådighed for denne bruger som omhandlet i artikel 36, stk. 1, første punktum, i direktiv 2007/64, som ændret ved direktiv 2009/111, når overførslen af disse oplysninger ikke er ledsaget af en sådan aktiv adfærd fra udbyderen af betalingstjenesters side.

Underskrifter